

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента кафедри міжнародних економічних відносин Дзюби Маргарити Ігорівни на дисертацію Сутяги Олександра Станіславовича на тему: **«Професійна підготовка магістрів права в університетах Великої Британії»** подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки

У сучасних умовах євроінтеграції та активної трансформації правничої освіти в Україні системне вивчення зарубіжних моделей підготовки юристів набуває стратегічного значення. Велика Британія, де функціонує одна з найбільш розвинених систем юридичної освіти у світі з чіткою регуляторною архітектурою (SRA, BSB), дослідницькою інфраструктурою та практико-орієнтованою методологією, є особливо перспективним об'єктом для порівняльно-педагогічного аналізу. Дисертаційне дослідження Сутяги Олександра Станіславовича покликане заповнити суттєву прогалину у вітчизняній педагогічній компаративістиці, оскільки комплексного аналізу організаційно-дидактичних засад підготовки магістрів права саме у британських університетах в українській науці до цього часу здійснено не було.

Актуальність дослідження зумовлена також практичними потребами модернізації магістерських правничих програм в Україні — необхідністю посилення практичної складової, розширення варіативності освітніх траєкторій, інтеграції клінічного навчання та впровадження компетентнісних моделей оцінювання, що відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 «Право» та орієнтирам євроінтеграційної освітньої політики держави.

2. Зв'язок роботи з навчальними планами, програмами й темами

Дисертацію підготовлено відповідно до тематичного плану наукових досліджень Хмельницького національного університету «Формування особистості як суб'єкта самотворення» (ДР № 0119U103663), «Психолого-педагогічні засади професійно-особистісного розвитку фахівців в умовах трансформації суспільства» (ДР № 0125U003711). Тема дисертації

затверджена вченою радою Хмельницького національного університету (протокол № 18 від 26.06.2025 р.).

3. Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що: *уперше* виявлено та теоретично обґрунтовано організаційно-дидактичні особливості професійної підготовки магістрів права в університетах Великої Британії: регламентація підготовки відповідно до професійних стандартів соліситорів і баристерів; функціонування мультипровайдерської системи надання освітніх послуг; забезпечення балансу між академічною автономією закладів вищої освіти та дотриманням професійних стандартів; інтеграція та диверсифікація освітніх програм; прикладна спрямованість магістерських програм; стандартизація та міждисциплінарність змісту; інтеграція інноваційних технологій і методів навчання; застосування стандартизованих механізмів оцінювання; стимулювання наукової творчості в умовах розвиненої дослідницької інфраструктури; забезпечення можливостей індивідуалізації освітньої траєкторії; використання варіативних (опціональних) форм оцінювання; *здійснено* порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки магістрів права в університетах Великої Британії та України та окреслено можливості імплементації інноваційних ідей британського досвіду в системі вищої юридичної освіти України; *удосконалено* змістове та навчально-методичне забезпечення професійної підготовки магістрів права; *подальшого розвитку набули* положення щодо тенденцій розвитку юридичної освіти у Великій Британії та Україні, а також вимог до професійної діяльності й компетентності юристів у Великій Британії.

4. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Теоретичне значення дослідження полягає у системному узагальненні та науковому обґрунтуванні організаційно-дидактичних особливостей підготовки магістрів права у Великій Британії в контексті сучасних тенденцій глобалізації, транснаціоналізації, цифрової трансформації та стандартизації юридичної освіти. Дисертант поглибив розуміння механізмів регулювання правничої освіти через призму діяльності SRA та BSB, а також розкрив типологію і зміст магістерських програм LLM у провідних британських університетах.

Практичне значення результатів полягає у розробленні науково-методичних рекомендацій «Професійна підготовка магістрів права: досвід Великої Британії», що містять обґрунтовані напрями імплементації

британського досвіду в українських закладах вищої освіти. Розроблені пропозиції охоплюють два рівні: загальнодержавний (гармонізація освітніх стандартів, нормативне закріплення клінічної підготовки, розвиток академічної мобільності) та рівень ЗВО (впровадження англійських програм, концепції «research-based education», інтерактивних методів навчання, системи наставництва). Матеріали дослідження можуть бути використані під час розроблення та оновлення освітньо-професійних програм, навчальних планів, робочих програм навчальних дисциплін, а також спецкурсів із порівняльної педагогіки вищої школи.

5. Використання результатів роботи.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Хмельницького національного університету (довідка № 141/172 від 30.12.2025 р.), Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова (довідка №535/1 від 15.10.2025 р.), Волинського національного університету імені Лесі Українки (№03-24/01/144 від 13.01.2026 р.).

6. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження Сутяги Олександра Станіславовича викладено логічно, послідовно і аргументовано. Достовірність отриманих результатів підтверджується опрацюванням значного масиву джерел - 246 найменувань, із яких 173 англійською мовою, а також застосуванням комплексу методів дослідження: теоретичних (аналіз і синтез, структурно-функційний аналіз, компаративно-педагогічний аналіз) та емпіричних (опитування, бесіди зі студентами та викладачами українських і британських університетів). Обґрунтування теми дисертації є методологічно, теоретично та науково переконливим. Аналіз основних положень дисертації свідчить про досягнення мети та виконання завдань дослідження. Висновки характеризуються повнотою, логічністю викладу та достатнім рівнем обґрунтованості.

7. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Матеріали дисертації можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти України під час викладання навчальних дисциплін і спецкурсів із порівняльної педагогіки, педагогіки вищої школи, а також у процесі розроблення та оновлення освітньо-професійних програм підготовки магістрів права. Наукові результати дослідження становлять практичний інтерес для науковців і викладачів, залучених до компаративних та

педагогічних досліджень у сфері юридичної освіти, а також для керівників і розробників магістерських програм у закладах вищої освіти юридичного профілю. Основні положення дисертації можуть бути адаптовані для використання у сфері міжнародного академічного співробітництва та в межах програм академічної мобільності.

8. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Текст дисертаційного дослідження є зв'язним, цілісним та чітко структурованим. Структура дисертації включає вступ, три розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел (246 найменувань, із них 173 англійською мовою) та 15 додатків. Загальний обсяг роботи становить 284 сторінки, основного тексту — 202 сторінки; дисертацію ілюстровано 16 таблицями та 2 рисунками, що відповідає вимогам до дисертаційних досліджень цього рівня.

Кожен наступний розділ органічно пов'язаний із попереднім і доповнює його, що сприяє послідовному розкриттю теми та виконанню поставлених завдань. У роботі вирішено всі задекларовані завдання:

- досліджено стан наукової розробленості проблеми у порівняльно-педагогічному дискурсі;
- схарактеризовано типологію та зміст освітніх програм LLM в університетах Великої Британії;
- з'ясовано організаційні та методичні засади підготовки магістрів права у британських університетах;
- здійснено порівняльно-педагогічний аналіз систем підготовки магістрів права у Великій Британії та Україні;
- розроблено рекомендації щодо імплементації інноваційних ідей британського досвіду у вітчизняну освітню практику.

Загальні висновки відповідають поставленим завданням. Список використаних джерел складено з дотриманням встановлених вимог. Дисертаційна робота є завершеним самостійним науковим дослідженням.

9. Дискусійні питання і зауваження

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Сутяги Олександра Станіславовича, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та побажання.

1. У підрозділі 1.2 автор детально аналізує підготовку соліситорів і баристів, тоді як підготовка chartered legal executives та paralegals розкрита недостатньо. Доцільно уточнити відмінності їхньої професійної підготовки та

визначити місце цих фахівців у системі магістерської юридичної освіти Великої Британії.

В цьому ж підрозділі аналіз діяльності дослідницьких центрів University of Nottingham має переважно описовий характер. Доцільно конкретизувати механізми залучення магістрантів до роботи центрів, зокрема форми участі, їхню обов'язковість і відображення в кредитах освітньої програми.

2. У підрозділі 2.3, розкриваючи дидактичний потенціал методу «mooting», автор недостатньо висвітлює питання оцінювання. Доцільно уточнити, як результати участі у moot courts враховуються в підсумковому оцінюванні, чи є цей компонент обов'язковим і кредитно забезпеченим, а також за якими критеріями здійснюється оцінювання усних виступів студентів.

3. У підрозділі 3.3 рекомендація щодо запровадження бінарних занять із залученням практиків подана узагальнено. Доцільно конкретизувати форми взаємодії науково-педагогічного працівника і практикуючого юриста та механізми їх нормативного закріплення в освітніх програмах і робочих програмах дисциплін.

Висловлені зауваження мають суто рекомендаційний характер, жодним чином не знижують наукової цінності роботи і є приводом для подальшої наукової дискусії. У цілому рецензована робота вирізняється оригінальністю, глибиною теоретичного аналізу і новизною практичних напрацювань.

Констатуємо і той факт, що загальний обсяг основного тексту дисертації відповідає вимогам до наукових досліджень, що подаються на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка.

10. Відсутність порушення академічної доброчесності

Дисертація є самостійним науковим дослідженням, у якому відображені власні ідеї та напрацювання автора, що дозволили вирішити поставлені в роботі завдання. Робота містить теоретичні положення та висновки, сформульовані дисертантом особисто. Використані в дисертаційному дослідженні ідеї та положення науковців мають відповідне посилання і використані з метою підкріплення власних ідей автора.

11. Загальний висновок

Вивчивши подану роботу, ознайомившись із працями Сутяги Олександра Станіславовича та врахувавши актуальність теми, наукову

новизну отриманих результатів і їх практичне значення, зазначаємо, що дисертаційна робота «Професійна підготовка магістрів права в університетах Великої Британії» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомое теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44), а її автор – Сутяга Олександр Станіславович – заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка.

Рецензент

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри міжнародних
економічних відносин
Хмельницького національного
університету

Маргарита ДЗЮБА

Підпис засвідчую

Проректор з наукової роботи
Хмельницького національного
університету
доктор технічних наук, професор

Олег СИНЮК